

Paweł Pasierbiak*

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

TENDENCJE WYMIANY TOWAROWEJ ASEAN Z CHIŃSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest analiza powiązań handlowych oraz ocena znaczenia handlowego Chin dla ASEAN. Do jego realizacji wykorzystano metody badawcze polegające na studiach literatury przedmiotu, analizie i interpretacji danych statystycznych oraz wnioskowaniu na ich podstawie. Przeprowadzone badania dają podstawę do twierdzenia, że Chiny stają się coraz ważniejszym partnerem handlowym ugrupowania ASEAN. Uwidacznia się to w rosnących udziałach Chin w obrotach handlowych ASEAN, a także w coraz bardziej zaawansowanej strukturze rzeczowej handlu.

Słowa kluczowe: handel zagraniczny, regionalna integracja gospodarcza, ASEAN, Chiny

Wprowadzenie

Zróżnicowana dynamika rozwojowa krajów powoduje, że modyfikacjom ulegają międzynarodowe powiązania gospodarcze. Pojawianie się nowych centrów gospodarczych i relatywny spadek znaczenia dotychczasowych liderów gospodarki światowej prowadzi do zmiany regionalnego i ogólnoswiatowego układu sił ekonomicznych. Nowe centra przyciągają swoją masą gospodarczą inne ośrodki, co

---

* E-mail: pawel.pasierbiak@umcs.lublin.pl.

jednocześnie zmienia intensywność oraz charakter powiązań gospodarczych między krajami.

Gospodarka Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) rozwija się dynamicznie od wielu już lat, oddziałując na siłę powiązań regionalnych i w coraz większym stopniu globalnych. Utrzymujące się wysokie tempo wzrostu ekonomicznego, rosnąca otwartość handlowa i inwestycyjna tego kraju skutkuje wzrostem znaczenia Chin w gospodarce światowej. Obecnie są one drugą pod względem wielkości PKB gospodarką świata, jednym z liderów handlu światowego, a także ważnym miejscem lokowania inwestycji bezpośrednich. W coraz większym stopniu Chiny stają się również aktywnym inwestorem na rynkach zagranicznych.

Z racji położenia geograficznego, naturalnym obszarem oddziaływania gospodarki chińskiej jest region Azji. Można zauważyć wyraźne tendencje do wzrostu znaczenia Chin jako partnera handlowego i inwestycyjnego krajów azjatyckich, w tym tak rozwiniętych, jak Japonia czy Korea Południowa. Chińska gospodarka ma jeszcze większe możliwości dominacji nad krajami nieco słabiej rozwiniętymi, w tym nad krajami ASEAN¹. W przypadku tego ugrupowania, pomimo wyraźnego przyspieszenia procesów integracji od lat 90. XX w., wyraźnie uwidacznia się wyższa dynamika związków z gospodarką chińską niż związków wewnętrznych.

Głównym celem artykułu jest analiza powiązań handlowych oraz ocena znaczenia handlowego ChRL dla ASEAN. Analiza zasadniczych tendencji w tym obszarze współpracy pozwoli wykazać, czy zasadna jest teza mówiąca o tym, że pojawienie się i wzrost nowego, coraz silniejszego ośrodka wzrostu (Chin) powoduje przyciąganie mniejszych gospodarek (kraje ASEAN). Do realizacji celu pracy wykorzystano metody badawcze polegające na studiach literatury przedmiotu, analizie, ocenie i interpretacji danych statystycznych oraz wnioskowaniu. Zakres czasowy opracowania obejmuje okres od początku lat 90. XX w. do 2013 r.

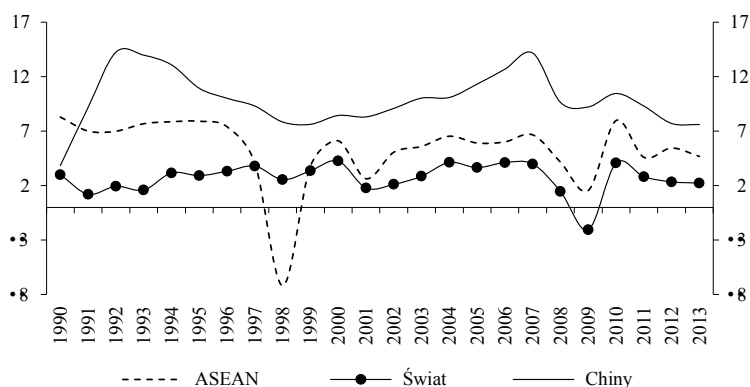
---

¹ Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ang. ASEAN, Assotiation of South-East Asian Nations) powołano w 1967 r., a krajami członkowskimi ugrupowania są (w kolejności przystępowania): Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur, Tajlandia (1967), Brunei (1984), Wietnam (1995), Laos, Myanmar (1997) oraz Kambodża (1999).

1. Zmiany pozycji gospodarczej Chin i krajów ASEAN

Od początku lat 90. XX w. ewoluował układ sił w gospodarce światowej. Zróżnicowana dynamika wzrostu gospodarczego krajów oraz aktywność w rozwijaniu powiązań handlowych i inwestycyjnych spowodowały, że zmieniała się relatywna pozycja krajów w systemie wzajemnych stosunków. Jedną z ważniejszych tendencji omawianego okresu był dynamiczny wzrost znaczenia gospodarczego regionu Azji. W literaturze przedmiotu spotyka się opinie, że utrzymujące się na dotychczasowym poziomie tempo rozwoju w perspektywie czterdziestu lat zapewni Azji dominującą pozycję w gospodarce światowej, a wiek XXI będzie „wiekiem Azji”². Duży pozytywny wpływ na te procesy należy przypisać gospodarce Chińskiej Republiki Ludowej oraz w nieco mniejszym stopniu krajom ASEAN. Na rysunku 1 przedstawiono dane dotyczące tempa wzrostu PKB wymienionych podmiotów na tle średniej dla świata.

Rysunek 1. Dynamika wzrostu realnego PKB Chin, ASEAN oraz średnia dla świata w latach 1990–2013 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UNCTADstat, *Real GDP growth rates, total and per capita, annual, 1970–2013*, <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (dostęp: 3.03.2015).

Dynamiczny, trwały i znacznie przekraczający średnią dla świata wzrost gospodarczy w Chinach przyczynił się do zwiększenia udziału tego kraju w tworzeniu

² Por. m.in. *Asia 2050: Realizing the Asian Century*, Asian Development Bank, Manila 2011, s. 12.

światowego PKB. W roku 1990 udział ChRL wynosił 1,79% (404,5 mld USD), a w 2013 r. PKB miał wartość 9,2 bln USD, a Chiny były drugą, za Stanami Zjednoczonymi, gospodarką świata z udziałem w PKB świata na poziomie 12,2%³. Trzecia w rankingu Japonia miała udział na poziomie 6,5% (4,9 bln USD). Jeśli analizować pod tym względem sytuację krajów ASEAN, to zmiany, choć pozytywne, nie są tak imponujące. O ile średnia dynamika wzrostu PKB dla dziesięciu krajów członkowskich przewyższała w całym okresie średnią dla świata (poza 1998 r.), o tyle różnica ta była raczej skromna. Ostatecznie skutkowało to wzrostem udziału w PKB świata o 1,62 punktu procentowego (do poziomu 3,24% w 2013 r.)⁴. Ten stosunkowo niewielki wzrost wynikał z wysokiego zróżnicowania potencjałów gospodarczych krajów wchodzących w skład ugrupowania. W ramach ASEAN istnieje grupa krajów gospodarczo wyżej rozwiniętych oraz grupa krajów stojąca na znacznie niższym poziomie rozwoju. W skład pierwszej grupy wchodzi Singapur, Malezja, Indonezja, Filipiny i Tajlandia, natomiast w drugiej grupie znajdują się: Brunei, Wietnam, Laos, Myanmar oraz Kambodża⁵. Dla przykładu, w 2013 r. Indonezja znalazła się na 16. miejscu w rankingu najważniejszych gospodarek świata, Tajlandia na 30. miejscu, ale z drugiej strony pozycja Laosu (133.) czy Myanmaru (poniżej pozycji 200.) świadczy o niewielkiej sile tych gospodarek⁶.

Rosnące znaczenie gospodarcze krajów ASEAN oraz Chin widoczne jest wyraźnie w obszarze handlu i inwestycji. W analizowanym okresie udział tych podmiotów w eksporcie i imporcie towarowym świata wzrósł, przy czym zdecydowanie dynamiczniej procesy te zachodziły w przypadku Chińskiej Republiki Ludowej. W tabeli 1 zaprezentowano dane dotyczące wartości obrotów i udziału ASEAN i Chin w światowym handlu towarami.

W latach 1990–2013 wartość eksportu Chin zwiększyła się ponad trzydzieści pięć razy, co oznaczało wzrost udziału tego kraju w światowej wartości strumienia z poziomu 1,8% do 11,7%. Podobne zmiany zaszły w imporcie, przy czym tutaj

---

³ UNCTADstat, *Nominal and real GDP, total and per capita, annual, 1970–2013*, <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (dostęp: 3.03.2015); The World Bank Database, <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.xls> (dostęp: 7.03.2015).

⁴ UNCTADstat, *Nominal...*

⁵ W związku z tym, w analizach często dzieli się kraje ASEAN na tzw. ASEAN-5 (grupa pięciu krajów założycielskich) oraz BCLMV (druga grupa krajów).

⁶ The World Bank Database...

Tabela 1. Wartość obrotów oraz udział Chin i ASEAN w światowych przepływach towarowych (mld USD i %)

Wyszczególnienie		1990	2000	2010	2013
Eksport					
ASEAN	wartość (mld USD)	144,1	430,3	1050,0	1273,4
	udział (%)	4,1	6,7	6,9	6,8
Chiny	wartość (mld USD)	62,1	249,2	1577,8	2209,0
	udział (%)	1,8	3,9	10,3	11,7
Import					
ASEAN	wartość (mld USD)	162,4	380,6	953,1	1245,9
	udział (%)	4,5	5,7	6,1	6,6
Chiny	wartość (mld USD)	53,3	225,1	1396,2	1950,0
	udział (%)	1,5	3,3	9,0	10,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie WTO Statistics Database, <http://stat.wto.org> (dostęp: 7.03.2015).

udział zwiększył się do poziomu 10,3%. W roku 2013 Chiny były pierwszym światowym eksporterem towarów oraz drugim (za Stanami Zjednoczonymi) importem⁷. Od lat 90. XX w. zaobserwowano również wzrost intensywności powiązań handlowych krajów ASEAN⁸. Według danych zawartych w tabeli 1, kraje ASEAN nie zwiększyły jednak znacząco swojego udziału w obrotach handlowych świata. W eksporcie udział zwiększył się z 4,1% do 6,8%, natomiast w imporcie wzrósł z 4,5% do 6,6%. Warto jednak pamiętać, że wzrost ten wynikał również z rozwoju handlu z Chinami.

2. Obroty handlowe między krajami ASEAN i Chinami

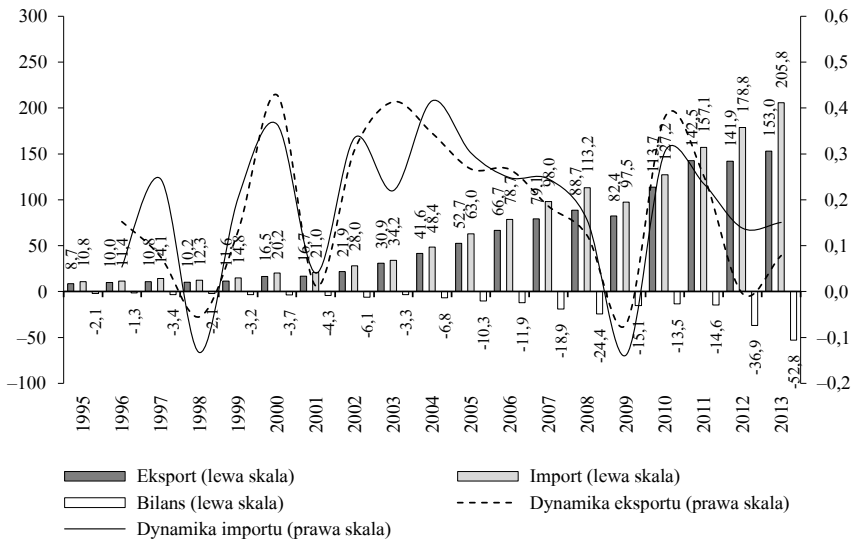
Wzrost znaczenia ekonomicznego wymiaru integracji w ramach ASEAN, a także aktywnej polityki promowania eksportu spowodowały, że od lat 90. XX w. zdecydowanie wzrosły obroty handlowe ASEAN, a jednym z najważniejszych partnerów handlowych stały się Chiny. Bliskość geograficzna, wspólne granice, podobny język oraz intensyfikujące się sieci współpracy produkcyjnej, to tylko niektóre

⁷ *International Trade Statistics 2014*, WTO, Geneva 2014, s. 26.

⁸ K.A. Nawrot, *Determinanty rozwoju gospodarczego państw ASEAN*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008, s. 152.

z czynników wzrostu znaczenia partnerów dla siebie⁹. Ponadto twierdzi się, że konkurujące na skalę globalną Chiny wypychają z rynków światowych przedsiębiorstwa pochodzące z ASEAN, a gospodarka chińska kompensuje straty ASEAN przez wzrost zapotrzebowania na produkty krajów Azji Południowo-Wschodniej¹⁰. Na rysunku 2 zaprezentowano wartość oraz dynamikę eksportu i importu ASEAN z Chińską Republiką Ludową.

Rysunek 2. Obroty handlowe między ASEAN i Chinami w latach 1995–2013 (mld USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UNCTADstat, *International trade in Goods and Services – Trade Structure by Partner, Product or Service Category*, <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (dostęp: 3.03.2015).

Jeszcze w drugiej połowie lat 90. XX w. wartość obrotów między partnerami była stosunkowo niewielka, a dynamika wzrostu niska. W pierwszej dekadzie XXI w. nastąpił jednak zdecydowany wzrost wzajemnych powiązań handlowych. Stało się tak między innymi dzięki podpisaniu przez ASEAN i Chiny porozumienia

⁹ B. Eichengreen, Y. Rhee, H. Tong, *The Impact of China on the Exports of other Asian Countries*, National Bureau of Economic Research Working Paper 10768, Cambridge, September, s. 2.

¹⁰ B. Skulska, *Process of the Economic Integration of China with ASEAN Countries. An Overview*, „Folia Oeconomica Stetinensia” 2011, Vol. 10, Issue 1, January, s. 45.

ramowego, mającego na celu ustanowienie strefy wolnego handlu między partnerami (ACFTA)¹¹. Wartość eksportu ASEAN do Chin wzrosła niemal dziesięciokrotnie, z 16,5 mld w 2000 r. do 153 mld USD w 2013 r. Podobne tendencje odnotowano w imporcie, którego wartość w analogicznym okresie zwiększyła się z 20,2 mld USD do 205,8 mld USD. W konsekwencji tych zmian pogłębieniu uległ niewielki początkowo deficyt. Do roku 2013 przewaga importu z Chin nad eksportem do tego kraju osiągnęła wartość 52,8 mld USD (wobec 2,1 mld w 1995 r.). W tabeli 2 zebrano informacje dotyczące obrotów handlowych krajów członkowskich ASEAN z Chinami.

Tabela 2. Zmiany w handlu zagranicznym krajów ASEAN z Chinami

Wyszczególnienie	Chiny (import)						Chiny (eksport)						Bilans	
	wartość (mld USD)		dynamika (%)		udział (%)		wartość (mld USD)		dynamika (%)		udział (%)			
	1995	2013	1996	2013	1995	2013	1995	2013	1996	2013	1995	2013	1995	2013
ASEAN	8,7	153,0	15,2	7,8	100,0	100,0	10,8	205,8	5,3	15,1	100,0	100,0	-2,1	-52,8
ASEAN-5														
Filipiny	0,2	6,6	53,3	6,9	2,5	4,3	0,7	8,6	15,5	19,9	6,1	4,2	-0,4	-2,0
Indonezja	-	22,6	-	4,3	20,0	14,8	-	32,3	-	4,3	13,9	15,7	-	-9,7
Malezja	2,0	30,8	-2,4	7,1	22,5	20,1	1,7	33,8	9,4	13,6	15,9	16,4	0,2	-3,0
Singapur	2,8	48,4	22,9	10,2	31,7	31,6	4,0	43,7	9,7	11,5	37,5	21,2	-1,3	4,7
Tajlandia	1,6	27,2	14,0	1,3	18,8	17,8	2,1	37,7	-6,7	2,1	19,4	18,3	-0,5	-10,5
ASEAN-BCLMV														
Brunei	0,000	0,1	8,7	-70,0	0,0	0,1	0,1	0,4	20,0	-0,1	0,5	0,2	-0,1	-0,3
Kambodża	0,013	0,3	12,7	74,2	0,1	0,2	0,0	2,9	7,8	33,7	0,4	1,4	0,0	-2,6
Laos	0,008	0,7	30,6	32,5	0,1	0,0	0,0	0,8	-33,7	70,2	0,5	0,4	0,0	-0,1
Myanmar	0,096	0,8	-14,4	26,1	1,1	0,5	0,3	3,6	-21,4	31,0	3,1	1,7	-0,2	-2,8
Wietnam	0,281	15,5	33,2	21,1	3,2	10,2	0,3	42,0	36,7	44,6	2,6	20,4	0,0	-26,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UNCTADstat, *International...*

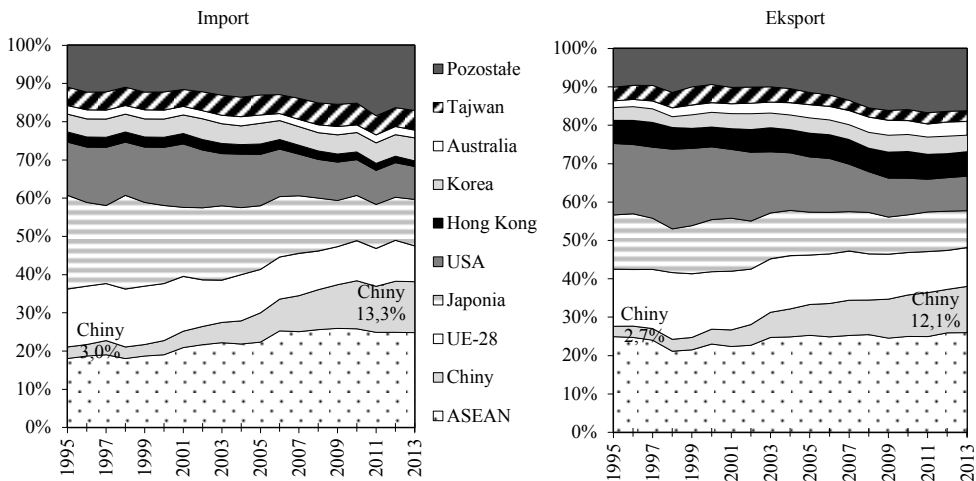
Zarówno w eksporcie, jak i w imporcie wyraźnie widoczna jest dominacja pięciu krajów – Filipin, Indonezji, Malezji, Singapuru i Tajlandii (ASEAN-5). Łączny udział eksportu tych krajów do Chin w 1995 r. wyniósł aż 95,4%, natomiast w imporcie – 92,9%. Do roku 2013 utrzymała się koncentracja obrotów, choć wskaźniki spadły do odpowiednio 88,6% (eksport) i 75,8% (import). Kraje ASEAN-BCLMV

¹¹ Porozumienie to podpisano w listopadzie 2002 r. w Kambodży. Por. D. Park, *The Prospects of the ASEAN-China Free Trade AREA (ACFTA): A Qualitative Overview*, „Journal of Asia Pacific Economy” 2007, Vol. 12, No. 4, November, s. 487.

odpowiadały za niewielką część obrotów, choć z czasem ich udziały w eksporcie i imporcie nieznacznie wzrosły. Spośród krajów ASEAN najważniejszym partnerem handlowym Chin był Singapur, który w 2013 r. eksportował do Chin 31,6% całkowitego eksportu ugrupowania, natomiast importował 21,2%. Chiny były ważnym rynkiem zbytu dla Malezji (20,1% eksportu ASEAN) oraz Tajlandii (17,8%). Stanowiły z kolei istotny rynek zaopatrzenia dla Wietnamu, którego import z Chin w 2013 r. odpowiadał za 20,4% całego przywozu krajów ASEAN z tego kraju.

Wyraźnie rosnące znaczenie Chin jako rynku zaopatrzenia i zbytu dla ASEAN daje się zauważyć po porównaniu zmian udziałów najważniejszych partnerów handlowych ugrupowania (rysunek 3).

Rysunek 3. Zmiany udziału najważniejszych rynków zbytu i zaopatrzenia w obrotach handlowych ASEAN w latach 1995–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie UNCTADstat, *International...*

Na rysunku 3 wyraźnie widać, że właściwie jedynym kierunkiem geograficznym, który zwiększał znaczenie w powiązaniach handlowych ASEAN był kierunek chiński. W eksporcie udział ChRL wzrósł z 2,7% (1995 r.) do 12,1% (2013 r.), natomiast w imporcie wyniósł odpowiednio 3,0% i 13,3%. Świadczy to o zdecydowanym wzroście znaczenia rynku chińskiego dla powiązań handlowych ASEAN. Jeśli abstrahować od wymiany wewnątrz ASEAN, która ma największe znaczenie

dla ASEAN¹², to Chiny są obecnie najważniejszym partnerem handlowym ugrupowania. Największe znaczenie eksportowe mają dla takich gospodarek ASEAN, jak Malezja (udział na poziomie 13,5% w 2013 r.), Indonezja (12,4%), Filipiny (12,2%), Tajlandia (11,9%) oraz Singapur (11,8%)¹³. Oznacza to zatem, że silniejsze gospodarki są bardziej powiązane z chińskim rynkiem zbytu. Słabiej rozwinięte kraje ASEAN-BCLMV (poza Wietnamem) albo zbywają swoją produkcję eksportową na innych rynkach, albo realizują tak niewielką wartościowo wymianę towarową, że nie ma ona dużego znaczenia w całości obrotów ASEAN z Chinami¹⁴.

Wydaje się, że jednym z ważniejszych czynników wpływających na wzrost atrakcyjności Chin jako miejsca zaopatrzenia i zbytu dla krajów ASEAN jest zmiana struktury rzeczowej produkcji i handlu zagranicznego krajów. W wyniku rozwoju procesów regionalnej międzynarodowej fragmentaryzacji procesów produkcji kraje ASEAN w coraz większym stopniu uczestniczą w dzieleniu procesu produkcyjnego przedsiębiorstw, co sprzyja unowocześnianiu struktury rzeczowej handlu¹⁵. W tabeli 3 przedstawiono podstawowe zmiany pod tym względem.

Tabela 3. Struktura rzeczowa eksportu i importu ASEAN z Chinami

Wyszczególnienie	Eksport				Import				Bilans	
	wartość (mld USD)		udział (%)		Wartość (mld USD)		udział (%)			
	1995	2013	1995	2013	1995	2013	1995	2013	1995	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
0 – Żywność i zwierzęta żywe	1,2	7,4	14,2	4,9	0,8	5,9	7,4	2,9	0,4	1,5
1 – Uzywki i tytoń	0,1	0,5	0,6	0,4	0,3	0,8	2,4	0,4	-0,2	-0,3
2 – Surowce nie żywnościowe z wyjątkiem paliw	0,9	19,4	9,9	12,7	0,5	2,1	4,2	1,0	0,4	17,3
3 – Minerale, paliwa, oleje i pochodne	1,5	23,3	17,7	15,2	0,4	10,9	3,9	5,3	1,1	12,3
4 – Oleje roślinne i zwierzęce, tłuszcze i woski	0,9	6,1	10,6	4,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,9	6,0

¹² Udział eksportu wewnętrznego w ramach ASEAN wyniósł w 2013 r. 26%, natomiast importu – 25,8%.

¹³ Obliczenia własne na podstawie UNCTADstat, *International...*

¹⁴ Dla przykładu, w 2013 r. aż 32,6% całkowitego eksportu Laosu trafiło na rynek chiński, przy czym jego wartość wyniosła zaledwie 2,3 mld USD. W eksporcie dominowały produkty podstawowe (żywność, surowce rolnicze).

¹⁵ *ASEAN Investment Report 2013–2014: FDI Development and Regional Value Chains*, The ASEAN Secretariat/UNCTAD, Jakarta 2014, October, s. 108-119.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5 – Produkty chemiczne i pochodne	0,7	22,5	7,7	14,7	1,0	18,6	9,1	9,0	-0,3	3,9
6 – Towary przetworzone sklasyfikowane według materiałów	1,6	12,7	18,2	8,3	3,5	43,6	32,8	21,2	-2,0	-30,8
7 – Maszyny i urządzenia transportowe	1,5	52,9	17,6	34,5	3,3	105,3	31,0	51,2	-1,8	-52,4
8 – Różne wyroby przetworzone	0,2	6,9	2,0	4,5	0,9	18,1	8,0	8,8	-0,7	-11,1
9 – Inne wyroby i transakcje wcześniej nie sklasyfikowane	0,1	1,4	1,6	0,9	0,1	0,5	1,1	0,2	0,0	0,9
SITC 0-9	8,7	153,0	100,0	100,0	10,8	205,8	100,0	100,0	-2,1	-52,8

Uwaga: zaciemnione obszary oznaczają nadwyżkę handlową ASEAN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UNCTADstat, *International...*

Na podstawie zaprezentowanych danych można stwierdzić wyraźny wzrost znaczenia w eksporcie ASEAN takich grup towarowych, jak maszyny i urządzenia transportowe, produkty chemiczne i pochodne oraz surowce nieżywnościowe z wyjątkiem paliw. Z kolei kraje ASEAN importują przede wszystkim maszyny i urządzenia transportowe oraz towary przetworzone sklasyfikowane według surowca. Obie te grupy towarowe generują największy deficyt ASEAN w handlu z ChRL. W latach 1995–2013 zwiększył się on z 2,5 mld do 83,2 mld USD. Analiza obrotów ASEAN z Chinami na poziomie grup towarowych zharmonizowanego systemu oznaczania i kodowania towarów (HS), daje obraz silnej koncentracji handlu w wybranych grupach. W roku 1993 aż 86,8% całkowitego eksportu ASEAN do Chin realizowano w dziesięciu grupach towarowych, w tym m.in. takich jak paliwa mineralne (HS27) – 32,3%, drewno oraz artykuły drewniane (HS44) – 22,6%, tłuszcze i oleje (HS15) – 8,4%, oraz w grupie zawierającej reaktory nuklearne, bojler, maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części (HS84) – 6,4%¹⁶. Do roku 2012 koncentracja w eksporcie nieznacznie spadła (do 83,3%), jego struktura stała się bardziej zaawansowana: dominowała grupa HS85 (urządzenia i wyposażenie elektryczne oraz ich części) – 23,3%, a następnie według ważności były HS27 (15,2%) i HS84 (11,4%)¹⁷.

Zmiany, które zachodziły w imporcie ASEAN z Chin polegały m.in. na wzroście koncentracji na rynku chińskim w grupie najważniejszych produktów. O ile w 1993 r. dziesięć pierwszych grup odpowiadało za 55,5% całkowitego importu

¹⁶ *ASEAN Statistical Yearbook 2003*, The ASEAN Secretariat, Jakarta 2003, s. 96.

¹⁷ *ASEAN Statistical Yearbook 2013*, The ASEAN Secretariat, Jakarta 2014, s. 86.

z Chin, o tyle w 2012 r. udział ten wzrósł do 72,7%. Wiodącymi grupami towarowymi w imporcie z Chin w 1993 r. były urządzenia i wyposażenie elektryczne oraz ich części (HS85) – 10,6%, reaktory nuklearne, bojler, maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części (HS84) – 9,3% oraz paliwa mineralne, oleje, woski (HS27) – 8,6%. W roku 2012 najważniejszymi produktami importowanymi z Chin były: HS85 – 30,2%, HS84 – 21% oraz HS72 (stal i żelazo) – 4,7%. Jednocześnie należy podkreślić, że handel z Chinami w tych grupach towarowych stanowił ważną część ogólnego handlu krajów ASEAN. Import z Chin urządzeń i wyposażenia elektrycznego oraz ich części (HS85) stanowił aż 22,7% całkowitego importu ASEAN, z kolei import w ramach grupy HS84 – 23,1%¹⁸.

Przedstawione zmiany struktury rzeczowej obrotów polegały na wzroście udziału komponentów i części, które współcześnie dominują we wzajemnej wymianie ASEAN z Chinami¹⁹. Jest to efekt większego zaangażowania partnerów w rozwój regionalnych łańcuchów produkcyjnych w warunkach międzynarodowej fragmentaryzacji procesów produkcji.

Podsumowanie

Wysoka dynamika rozwojowa Chin skutkuje zmianą intensywności powiązań gospodarczych tego kraju z krajami regionu azjatyckiego. Przeprowadzona w artykule analiza obrotów handlowych ASEAN z Chinami potwierdza prawidłowość polegającą na tym, że dynamicznie rozwijające się centrum ekonomiczne przyciąga swoim potencjałem mniejszych partnerów. Jednocześnie analiza ta daje podstawę do sformułowania pewnych wniosków.

1. Od początku lat 90. XX w., ale szczególnie od początku XXI w. znaczenie wzrosła wartość obrotów handlowych między ASEAN i Chinami. Eksport ASEAN zwiększył się w latach 1995–2013 z 8,7 mld USD do 153 mld USD, natomiast import z 10,8 mld USD do 205,8 mld USD. Oznaczało to wzrost deficytu ugrupowania w wymianie towarowej z Chinami. O ile w 1995 r. deficyt wyniósł 2,1 mld USD,

¹⁸ *Ibidem*, s. 96.

¹⁹ Y. Sheng, H. C. Tang, X. Xu, *The Impact of ACFTA on People's Republic of China-ASEAN Trade: Estimates Based on an Extended Gravity Model for Component Trade*, ADB Working Paper Series on Regional Economic Integration July, No. 99, 2012, s. 2.

o tyle w 2013 r. osiągnął 52,8 mld USD. Co ważne, deficyt z Chinami pogarsza ogólnie pozytywne saldo wymiany całego ASEAN.

2. Dynamika wzrostu obrotów ASEAN z Chinami była wyższa niż średnia dla całkowitego eksportu i importu ugrupowania, co oznaczało szybki wzrost znaczenia handlowego Chin dla ASEAN. Chiny są obecnie (2013 r.) pierwszym partnerem handlowym ASEAN – w eksporcie udział wynosił 12,1% (wzrost z 2,7% w 1995 r.), natomiast w imporcie 13,3% (wzrost z 3%).

3. Obroty handlu zagranicznego ASEAN z Chinami koncentrują się na ograniczonej liczebnie grupie krajów. Na kraje założycielskie (Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur i Tajlandia) w 2013 r. przypadało łącznie 88,6% wartości eksportu do Chin i 75,8% wartości importu.

4. Strukturę rzeczową wymiany zdominowały części i komponenty. W roku 2013 najważniejszymi grupami w eksporcie były: maszyny i urządzenia transportowe (34,5%), minerały, paliwa, oleje i pochodne (15,2%) oraz produkty chemiczne i pochodne (14,7%). Z kolei w imporcie przeważały trzy grupy (maszyny i urządzenia transportowe; towary przetworzone sklasyfikowane według materiałów oraz różne wyroby przetworzone), które łącznie odpowiadały za 81,2% całkowitego importu.

Przedstawiona analiza potwierdza tezę o wzroście znaczenia Chin w handlu zewnętrznym ASEAN. Przejawia się to nie tylko w większych udziałach tego kraju w strumieniach eksportu i importu ugrupowania, ale także w zmianie struktury rzeczowej handlu. Wynika to częściowo z rynkowych procesów dostosowawczych polegających na wykorzystywaniu szans tworzonych przez otoczenie zewnętrzne, a częściowo z polityki ekonomicznej prowadzonej przez partnerów wobec siebie. Ze względu na ograniczoną objętość artykułu zabrakło miejsca na pogłębioną analizę wpływu polityki gospodarczej na obroty handlowe. Jest to z pewnością zagadnienie ważne, wymagające szerszej prezentacji. Będzie to przedmiotem przyszłych badań autora.

Literatura

ASEAN Investment Report 2013–2014: FDI Development and Regional Value Chains, The ASEAN Secretariat/UNCTAD, Jakarta 2014, October.

ASEAN Statistical Yearbook 2003, The ASEAN Secretariat, Jakarta 2003.

ASEAN Statistical Yearbook 2013, The ASEAN Secretariat, Jakarta 2014.

- Asia 2050: Realizing the Asian Century*, Asian Development Bank, Manila 2011.
- Eichengreen B., Rhee Y., Tong H., *The Impact of China on the Exports of other Asian Countries*, National Bureau of Economic Research Working Paper 10768, Cambridge 2004, September.
- International Trade Statistics 2014*, WTO, Geneva 2014.
- Nawrot K. A., *Determinanty rozwoju gospodarczego państw ASEAN*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.
- Park D., *The Prospects of the ASEAN-China Free Trade AREA (ACFTA): A Qualitative Overview*, „Journal of Asia Pacific Economy” 2007, Vol. 12, No. 4, November.
- Sheng Y., Tang H. C., Xu X., *The Impact of ACFTA on People's Republic of China-ASEAN Trade: Estimates Based on an Extended Gravity Model for Component Trade*, ADB Working Paper Series on Regional Economic Integration 2012, No. 99, July.
- Skulska B., *Process of the Economic Integration of China with ASEAN Countries. An Overview*, „Folia Oeconomica Stetinensia” 2011, Vol. 10, Issue 1, January.
- The World Bank Database, <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.xls>.
- UNCTADstat, *International Trade in Goods and Services – Trade Structure by Partner, Product or Service Category*, <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
- UNCTADstat, *Nominal and Real GDP Growth Rates, Total and Per Capita, Annual, 1970-2013*, <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
- WTO Statistics Database, <http://stat.wto.org>.

TENDENCIES IN MERCHANDISE TRADE OF ASEAN WITH PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Abstract

The main objective of the paper is to analyze the trade relations and to assess the trade importance of China for ASEAN. In order to realize such a goal, some research methods were used, involving the study of literature, analysis, evaluation and interpretation of statistical data. The analysis gives the author a basis to conclude that China is becoming an increasingly important trading partner of ASEAN. This is reflected in the country's growing share in the trade of ASEAN, as well as in improvements of trade structure.

Translated by Paweł Pasierbiak

Keywords: foreign trade, regional economic integration, ASEAN, China

JEL codes: F14, F15, F16

